

10. DETSEMBRIL ON KOHALIKUD VALIMISED

Miks ma valin saadikuks Väino Saarneti

Vikse, viisakaid ja haritud mehi parima aastais võiks Simuna vallas pundikaupa leida ja küllap leitaksegi, kuid minu arvates pole tähtis mitte saadiku vastavus kommunist-miehitaja kunagise moraalikoodeksi normidele, vaid hoopis teised võimed, mis teevadki Väino Saarneti saadiku, kes on kasulik nii valijale kui ka Eesti asjale tervikuna.

Ma ei vali teda mitte sellepärast, et ta on üks paremaid sangpommi-ooipijaid Simuna vallas, et ta pole kunagi isa Nicotianusega ühte sammu astunud, et ta Bacchose usku pole, et tal vähemalt kolm võõrast keelt suus ja kaks kõrgkooli lõpe-

tamise paberit taskus on.

Ma valin ta sellepärast, et ta pole eraldunud oma elevandiluuist torni, mille enda ümber ehitasi stagnaajal mitmed muidu nii mõistlikud mehed, vaid et ta valulävi on ümbritsevate probleemide ja inimeste murede suhtes jäänud madalaks.

Ma valin ta sellepärast, et ta on üks väheseid, kel on tahtmist ja võimeid nende probleemide lahendamise eest võidelda, et ta ei tee seda mitte omaenda publicity, vaid asja huvides.

Ma valin ta sellepärast, et ta pole mitte kõike eitav vaim ega kõlupäi-

ne kuldsuu, kelle demagoogiline sõnavaht jätab mulje mõtekast laiahaardelisusest, vaid sellepärast, et ta on asjade sisusse tungiv, oma mõtteid lõpuni loogiliselt arendav ja nende eest lõpuni seisev mees.

Tal on jõudu muuta asju, mis muumist vajavad, kannatlikkust leppida asjadega, mis on muudetamatud, ja mis kõige olulisem — tal on mõistust nende asjade vahel vahet teha. Ja kui neid omadusi hindas juba Confusius, miks ei peaks siis neid hindama meie, kes me lähenevatel maakonna volikogu valimistel valime oma saadikuks Väino Saarneti.

Toivo Olvi

Simunas seati maakonna volikogu saadikuks üles Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku

Uurimise Instituudi Simuna Katsejaama teadur Väino Saarnet.

EESTI VABARIIGI PÕHISEADUS

Rahvuskogus vastu võetud 28. juulil 1937. a.

EESTI VABARIIGI PÕHISEADUS. Üldeskirjad.

Eesti rahvas kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, mis on loodud Eesti rahva riikliku endamääramise kustumatul õigusel, mis on rajatud õiglusele, seadusele ja vabadusele, mis on kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvadele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus,

lega kokkukõlas olevate seaduste alusel.

§4. Eestis on jõus ainult tema oma asutiste poolt kehtimapaandud seadused.

Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjad kehtivad Eestis õigusliku korra lahutamatu osadena. Keegi ei või end vabandada seaduse mitteteadmisega.

§5. Eesti riigikeeleks on eesti keel.

§6. Eesti riigivärvideks on sinine, must ja valge.

2. peatükk.

Eesti kodanikkude õigused ja kohused.

§14. Südametunnistuse- ja usuvabadus on kindlustatud.

§15. Mõtete avaldamine sõnas, trükis, kirjas, pildis ja kujutises on vaba. Seda vabadust võib seadusega kitsendada riigi julgeoleku, avaliku korra, kõlbluse ja kodaniku hea nime kaitseks.

§16. Posti, telegraafi, telefoni või mõnel muul üldtarvituslikul teel edasiantavate sõnumite ja kirjade saladus on kindlustatud. Erandeid võidakse teha kuritegevuse vastu võitlemiseks seaduses ettenähtud aluseil ja korras.

§17. Kodanikel on õigus seaduses ettenähtud aluseil ja korras pidada koosolekuid avalikku rahu ja julgeoleku nõudeid rikkumata.

§18. Kodanikel on õigus seaduses ettenähtud korras ja aluseil koonduda kultuurilistesse, teaduslikesse, üldkasulikesse, kutselistesse, poliitilistesse ja muises ühingutesse ning liitudesse.

§19. Iga kodanik on õigustatud säilitama oma rahvusse kuulumise.

§20. Vähemusrahvuste liikmed võivad seaduse alusel ja korras ellu kutsuda kultuurilistes ja hoolekandevuhtes omavalitsuslikke asutisi.

§21. Perekond rahva püsimise ja kasvamise ning riigielu alusena on riigi kaitse all.

§22. Õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik ja rahvakoolis tasuta.

Riik ja omavalitsused peavad ülal vajalikul arvul rahvakooli. Hariduse vahetuks jätkamiseks vastavalt riiklikele huvidel ja rahva eluliste vajadustele peetakse ülal ka üld-kutsehariduslikke õppeasutisi.

Seaduse alusel võidakse avada ja ülal pidada erakooli ja -õppeasutisi.

Õpetamine on riigikeelne. Vähemusrahvustele avatud koolides ja õppeasutistes toimub õpetamine nende rahvuse keeles ja riigikeeles seaduses tähenatud aluseil ja piires.

§23. Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad ja riigi kaitse all. Nende levitamine on riigi ülalvalvel.

§24. Majandusliku elu korralda-

mine peab toimuma õigluse põhimõttel, mille sihi on loovate jõudude elustamine, üldise jõukuse arendamine ja selle kaudu inimväärsel ühiskondlikel kindlustamine.

§25. Seaduses määratud aluseil on kodanikel vabadus elukutset valida, ettevõtteid avada, teostada majandusaladel ja koonduda majanduslikesse ühingutesse ja liitudesse.

§26. Omandiõigus on kindlustatud.

§27. Töö on iga töövõimelise kodaniku au ja kohus.

Iga kodaniku õigus ja kohus on

tega asjaomaste riigi- ja muude avalikõiguslike asutiste poole. Juriidilistel isikutel on see õigus nende ülesannete ulatuses. Põr-dumised ei või omada süüteo tunnuseid.

§31. Võõrkeelte tarvitamise kord asjaajamisel kohtuis ja muus riiklikes asutistes määratakse seadusega.

§32. Ametikohtade täitmine riigi- ja omavalitsusasutistes ning ettevõtteis toimub seaduse alusel ja korras kodanikega, kellel on ametikohale vastavad võimed ja ettevalmisus. Ainult seaduses ette-

mis jääb rahvalitsuslikul alusel valitsetavaks vabariigiks, kus kõrgeim võim on rahva käes, ja mida juhib valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ja kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl, volitas rahvahääletusega kokku kutsuma Rahvuskogu, kes samal rahvahääletusel antud ülesande täitmiseks võttis vastu järgmise põhiseaduse:

1. peatükk.

§1. Eesti on iseseisev ja sõltumatu vabariik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas.

§2. Eesti riigi maa-ala on lahutamatu tervik.

§3. Riigivõimu ei saa keegi teostada muidu kui Põhiseaduse ja sel-

ise soetada endale tööd. Riik aitab töövõimaldamiseks kaasa.

Töö on riigi kaitse all. Töötulide lahendamine, ka streigi teel, korraldatakse seadusega.

§28. Abivajaja eest hoolitsemine lasub eeskätt perekonnal.

Seaduse alusel korraldatakse kodanikele vanuse, töövõimetuse või puuduse puhul abi sotsiaalkindlustuse või hoolekande korras. Vabatahtlikku hoolekannet soodustatakse.

§29. Ühtki avalikku maksu ega koormatist ei või kellelegi peale panna muidu kui seaduse alusel.

§30. Kodanikel on õigus pöörduda märgukirjadega ja avaldus-

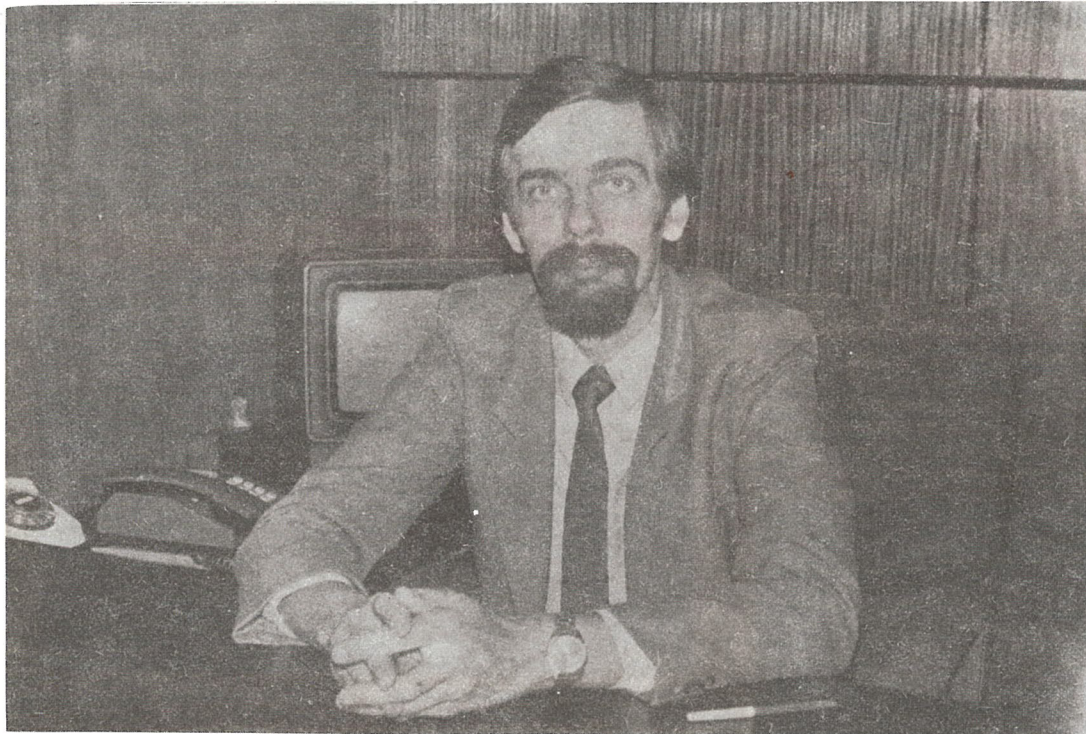
nähtud alustel võib neid ametikohti täita välismaalastega.

§33. Kodanikkude õiguste ja kohuste loetelu käesolevas peatükis ei kõrvalda muid õigusi ega kohuseid, mis järelduvad Põhiseaduse mõttest või on kokkukõlas Põhiseadusega.

Põhiseaduses järgnevad peatükid Rahvas, Vabariigi president, Vabariigi valitsus, Riigikogu, Seadusandlus, Välislepingud, Riigi eelarve, Riigikontroll, Kohus, Omavalitsused, Riigikaitse ja Põhiseaduse muutmise.

J. Parijõgi — T. Algma „Noor kodanik“, Tartu 1938

KASVATUS ON EELKÕIGE MÕTLEMINE HOMSELE

On imeline IME-eelne sügis. On lootuste ja ootuste aeg. Mida toovad endaga üheksakümneenda? On inimlik lootus ja oodata. Ometi teame — IME pole ei valge laev ega jõulukink. Ta on eelkõige tõsine töö, peremeheks saamine, peremeheks olemine.

Selleks, et ära tunda, kas leem on mage ja lahja või on supp koguni põhja kõrbenud, ei pea ise mitte keeta oskama. Kas oleme valmis kulbid võitma ja kokaameti ära õppima? Kui jah, saab IME tööks, kui ei, siis jääbki ta vaid heleroosaks unistuseks.

Mida kokkuhoidvam on perekond, mida turvalisem on kodu, seda tugevamaks saavad maa ja rahvas. Mida haritumad ja paremad on meie lapsed, seda inimväärssem saab olema meie riigikorraldus. Meid on vähe. Meie jõud on meie arukuses, inimlikkuses, ühtehoidmises.

Täna ei tea ma ühtegi eluvaldkonda, millega võiksime olla rahul. Teiste hulgas on lastud ka „koolisupil“ põhjalikult põhja kõrbed. Siin ei aita muud kui pott puhtaks kaapida ja uue keetmisele asuda. Jätame poti puhastamata, on uuel supil kõrbemaik juures; jääb tehnoloogia samaks, kordub vana lugu. Ja kui vaja, tuleb kokad välja vahetada.

Õppeaasta on alanud. Taas võib tekkida ja tekibki vastasseis, kus paljud kodud pole rahul koolidega, paljud koolid on rahulolematud kodudega. Mõõdukas pinge tuleb alati asjale kasuks, ent suur vastasseis toob endaga kaasa tupikuisse viiva lauskriitika. Kui piltlikult mõelda, siis oleme viidud olukorran, kus „pada sõimab katelt — ühed mustad mõlemad“! Palju tegusam ja rahuldustpakkuvam oleks aga olukord, kus „käs i peseb kätt — ühed mustad mõlemad“. Küll nad pestes pikapeale puhtamaks lähevad.

Kunagi lahutati kirik riigist ja koolist. Nüüd, aastakümneid hiljem, näen, et meile märkamatuult lahutati koolist ka kodu. Ja mis veelgi halvem, kodust ja täiskasvanute maailmast lahutati ka lapsed. Riiklikul tasandil üritati rajada kasvuhoonete kompleksi, kus pidid kasvama steriilsed ja nakkuskindlad riigialamad. Kõik oli hästi läbi mõeldud, ainult nagu mitmel teiselgi puhul jäeti arvestamata paar lihtsat tõetera. Unustati, et taim toitub põhiliselt juurte kaudu, et

nende „taimede“ juured on kodus. Unustati, et kasvuhooone efekt võib avamaal muutuda defektiks. Mõelgem end mõõdanikku ja argipäeva. Pikad tööpäevad, olme ja teeninduse masendavalt tagasihoidlik korraldus, kaupade nappus jms. on emadele-isadele „kinkinud“ koorumuse, mis pea kõigile ülejõu. Sellise stressirikka elukorralduse juures hakkab aktiivsemalt toimima enesealalhoiu instinkt, kus inimene mõtleb, kuidas end säästa, kuidas paremini end ja oma pere vee peal hoida. Ja nii me mõtleme rohkem tänasele päevale kui homsele, rohkem materiaalsetele väärtustele kui üldinimlikele, sest kui esimesed aitavad meil täna paremini ära elada, siis viimased on abiks teistele ja kasu tõuseb meile sellest alles

ebamääras homses. Et kasvatus on eelkõige mõtlemine homsele, siis ei pööra me temale pahatihti õigeaegselt vajalikku tähelepanu ja pealegi on riik heitnud meile päästerõnga... „LAPSED SÕIME!“ Kas ei vii see päästerõngas meid kiiremini põhja? On ju lastesõimeid ja õppäevalasteasi oma olemuselt laste- ja perevaenulikud. Koolieelne lasteasutuste võrk on pandud asendama vanemaid... Tema kanda on laste arendamine, kasvatamine, üheselt tõlgendatav ideoloogiline kujundamine. Samad funktsioonid on täita ka koolidel. Koolid muudeti haridustempliteks üleliidulisteks ametkondlikeks kombinatideks, kus ei olnud võimalik lastes arendada üldinimlikke väärtusi. Tingimused loodi vaid

ühes hindamiskriteeriumiks oli aga plaaniliste kohtade täituvus. Süsteem töötas riiklikele asutustele, mitte kodudele. Meenutame, et riiklikul tasandil tauniti pea täielikult koduses ringis tähistatavaid tähtpäevi, mis on alati aidanud luua kodusoojust ja hubasust. Täiskasvanutes nähti eelkõige töötajaid, ühiskondlikke aktiviste. Ema, isa, mehe ja naise teema oli peaaegu tabu; meil puuduvad siamaani tingimused puhkamiseks perekonniti jne. jne. Me näeme, miks kool ja kodu, lapsed ja täiskasvanud on teineteisest võõrduvad. Koolil on lihtne näidata näpuga kodule, teha talle etteheiteid ja nõuda kodult võimatut. Sama lihtne on seda teha kooli aadressil. Nüüd, kus kool on saamas iseseisvamaks, vabamaks, on end lahti rebimas rutiinist ja väärtooriast, nüüd, kus Eestimaal on taas pöördumas kodude ja perede poole, on saabunud aeg ja võimalus taastada nii kodu kui ka kooli väärikus, hoida ühte ja olla teineteisele toeks, et meie lastest saaksid head emad ja isad, haritud ja töökad peremehed, kes hoiavad oma kodu, oma maad. Sellest aga, kuidas üheskoos edasi minna, järgmisel korral.

PS. Hariduse tase on viimastel aastakümnetel pidevalt langenud. See on tõde, mida me kõik tajume. Kuidas näeb üldisel foonil välja Väike-Maarja keskkooli lõpetaja, sellest annab ülevaate alljärgnev tabel. Järeldused tehku igaüks ise.

AASTA	LÕPETAJAID	KÕRGKOOLI SAAJAJD	% LÕPETAJATEST
1987	36	12	33,3%
1988	37	10	27,0%
1989	21	8	38,1%

ühenaoliste kuulekate massiivsete valmisvõtmiseks ja seda kõike elukauge teooria alusel. Loodi tingimused haridustaseme näilise tõusu kaudu hariduse sisulise väärtuse kiireks languseks. Veelgi enam, minnes omal ajal üle 5-päevasele tööndalale ei suutnud (või ei saanud?) kool sedasama teha ja nii suurenes laste eraldatus kodust veelgi. Samas pidid olema koolivaheagadel avatud kõikide koolide ukseid, kus üks üritus pidi järgnema teisele. Lasteaedade töö

Medaliga lõpetajaid oli aastatel 1987—89 kokku 6 — 1 kuld ja 5 hõbedat, neist üks ei õpi kõrgkoolis, sest sooritas esimesed eksamid nõrgalt. Neli lõpetanut sai sisse esimese eksamiga, üks, kes 1989. aastast õpib Helsingi Ülikoolis, ei läinud 1988. a. konkursil läbi. Rahuldavaks julgen lugeda tulemust, kus lõpetajatest asub kõrgkoolidesse õppima 20—25%.

Kolme lapse isa ja koolmeister Mihkel Mänd

29. septembril oli Tiit Madel Siimuna rahvaga tõsine jutujamine. Kokkuvõtet sellest allpool pakume.

Mida Te majandusteadlasena meie praeguse olukorra kohta ütlete?

„Pilt on majanduse poole pealt kaunis sügine. Kohapeal (Moskvas — toim.) paistab nii, et ametnikel pole muuks aega kui võimuvõitluseks. Poliitika, majandus, olme — see kõik on nende jaoks teisejärguline. Eelarve defitsiit on 60 miljonit rubla, nii öeldi. Tegelikult on see arv poole suurem. See on ju tõeline nälgelarve! Venemaal on 325 miljardit rubla vaba katmata raha.“

Kuidas meie saadikud Moskvas käituvad?

„Meie saadikuid on pool aastat mõjutatud. Vaadake, kui leebeks ja järeleandlikuks nad on muutunud. Gorbatsšov räägib meile, et ärge me enam midagi muud ette võtku, meie töö olewat tehtud. Oodaku me nüüd teisi järele ja aidaku Moskva. Gorbatsšovile aitäh ühe asja eest — ta andis meile tagasi eneseväärikuse ja ajaloo. Aga see on juba tehtud ja nüüd oleks aeg edasi minna.“

Veelkord kurikuulsast artiklist. Kas sellest kasu ka oli?

„Miks ei. Mina omandasin sõltumatu saadiku maine. Mulle kirjutatakse ja palutakse abi, öeldakse otse — Teie mõtted olid õiged — ja kirjeldatakse vene inimese iseloomu. Ja teie saite selgeks, kes on teie parteisekretär.“

koosseisust on poliitilised laibad. See on Poliitiline Metsakalmistu!“

Teie arvamus 40. aasta sündmustest?

„Mina kuulun nende inimeste hulka, kes arvavad, et Päts müüs Eesti maha. 40. aasta sündmused läksid nii nagu nad läksid sellepärast, et Eestis ei olnud enam demokraatiat. Soomes arutati N. Liidu ultimaatumit parlamendis, meil otustasid asja kaks inimest — Päts ja Laidoner. (Arhiivis on säilinud dokument — K. Pätsi avaldus koos perekonnaga Ameerika Ühendriikidesse emigreerumiseks, mis kirjutatud pärast baaside lepingut. Kuid piirid olid juba kinni.)

Eesti armees oli distsipliin väga hea. Meie kahurvägi ja snaiapid olid Euroopas ühed paremad. Pikapeale oleks me sõjategevuses lüüa saanud, aga vaenlase kaotused oleksid olnud tohutud. Ja eneseväärikus oleks meile alles jäänud.

Muidugi on kerge tagantjärele tark olla. Aga üks inimene ei tohi olla nii kaua riigi eesotsas, see tekitab diktatuuri mulje. Juba baaside lepingu sõlmimise ajal tulnuks välja kuulutada üldmobilisatsioon. Ja Talvesõda — Soomele oleks pidanud appi minema. Sellega me oleks näidanud oma suhtumist.“

Kas 49. aasta võib korduda?

„49. aasta enam ei kordu. N. Liit on väga nõrk ja Läänega liialt seotud. Ülim, mida võidakse teha, on veresaun tänaval. Aga meie oleme sel ajal kodus. Me ei lase end provotseerida. Kodudest meid enam

SIRGE SELJAGA SAADIK

Kas venelased käituvad siin nagu nad käituvad sellepärast, et see on nende rahvuslik omapära, või sellepärast, et nad on siin kolonisaatorid?

„Siia on tulnud teise sordi venelased, need, kelle tüüpilised iseloomujooned on tööpõlgus ja madal haridustase. Neile on sisendatud, et nad tulevad meile appi. Nende traagika on selles, et nad tulid siia arvamusel, et arendavad meil rahvamajandust, ja nad ei mõista, miks me neid ei taha. (Me ei saa endale lubada raskemasinahitust. See pole kooskõlas meie tootmistraditsioonidega.)

Isegi haritud venelased Moskvas mõistavad meid ainult selle piirini, kus tuleb jutt iseseisvusest. Siis on reaktsioon umbes selline — „Iseseisvus! Mis teile pähe tuleb! Te ei suuda ju!“

Me oleme ise süüdi, et „meie“ venelased sellised on. Leedus on nad teistsugused, Taga-Kaukaasias hoopis maadliki.“

Aga me ise?

„Eestlastes on rootsi, taani, saksa ja vene verd, ja vaadake, mis selles välja on tulnud. Me oleme parasjagu nutikad, parasjagu töökad, aga ka kadedad ja öelad. 1941. ja 49. aastal oli näha — see, kes polnud viitsinud tööd teha, müüs punastele maha selle, kes oli elus edasi jõudnud.“

Mida arvate praegusest ENSV Ülemnõukogust?

„Istungite saalis on umbes 13 inimest, kes vabadel valimistel võidaksid. Ülejäänud praegusest

ei viida.“

Kas idapiiri ei saa lihtsalt sulgeda?

„Meil on 23 piiri ületamise kohta, sinna oleks vaja aigühete 3—4 meest kahekümne neljaks tunniks. Me pole selleks võimelised. (Tallinnas on 12 000 illegaalselt elavat inimest.) Piiri kinni panemiseks on parim tee oma raha. Ja teine — tööpuudus, ehk pehmelt öeldes — ülearuste kohtade likvideerimine.“

Kuidas migratsiooni piirata?

„Me ei saa sundida jõuga. Peame looma töö defitsiidi ja siis näitama, et oleme neist üle. Meil ei ole vaja enam Eestis elitada, meil on elamufond aastateks olemas. Ehitame neile siin. Kui läheb ära 200—300 000, on hästi. Meil on vaja minema saada kohvriga mehed. Need, kel juured mullas, las jäävad.“

Mis on saanud Eesti Vabariigi kullast?

„Juba 1940. a. 23. mail jagasid Rootsi ja N. Liit Eesti Vabariigi vara Rootsis. Inglise pangas olnud 8 miljonit naelsterlingit 1940. aasta vääringus anti Moskvale üle 1964. aastal. Selle eest saime poole miljoni rubla eest tarbekaupu ja viski... See on meil juba joodud.“

Eesti Vabariigi vara on veel Šveitsi ja Lõuna-Ameerika pankades.“

Miks kiirustatakse kodakondsuse seadusega?

„Ei tohigi kiirustada. Meil on praegu vaja Eesti Kodanike Komiteid, mitte kodakondsuse seadust.“

BYE-BYE, HEATHROW!

26. augustist kuni 3. septembrini viibis Inglismaal meie firma komertsdirektor Ants Leemets.

Kuidas sai selline sõit teoks!

Inglise firma „Zenith“ esindajad Allan Dearden ja Allan Robinson viibisid suvel Eestis, kus neid võttis vastu Eesti NSV Riiklik ATK, ja nad külastasid ka meie firmat. Ilmselt suutsime jätta hea mulje tugeva majandina ja lootustandva äripartnerina. Inglismaal viibisin nende kutsel koos ATK töötaja Peeter Kohandiga.

Kas õnnestus sõlmida äritehinguid?

Nii otsest eesmärki ei olnud meil püsti pandud. Kohtusime 12 firma esindajatega, nendest ainult mõnede olid meil konkreetsed äri-
jutud ajada.

Näiteks pidasime tõsised läbirääkimised maha firmaga WED-DEL. Tegemist on ettevõttega, mille aastakäive on 2 miljardit naelsterlingit, ja kes on spetsialiseerunud külmutatud lihatoodetega kauplemisele üle kogu maailma. Nad olid valmis ära ostma kogu meie lihatoodangu alates loomali-
hast kuni kukeharjani.

Kas tõesti ei ole nende turg kül- lastunud lihatoodetest?

Lettidele vaadates tundub küll, et inglise perenaisele on tõsine probleem, kuidas välja valida endale sobiv lihatükk. Valik on tohutu. Käes ringi mõnes supermarketis, tekib küsimus, kuidas nad küll oma kaubast lahti saavad — ost-
jaid mõõdukalt, kaupjuhtu. Ometigi on nad nõus ostma ja võib arvata, et meie poolt toodetu läheb kolmandatesse maadesse. Liha on nõus ostma ka näiteks taanlased.

Kas meie kaup oma kvaliteedi poolt on üldse Läänes konkurentsivõimeline?

Küsimus on tõsine. Kahtlemata meie kaup ei ole nii kvaliteetne. Näiteks liha osas ei müüda seal üldsegi pekki, meil on see aga tavaline, sest maksab tonn, mitte kvaliteet. Hoolimata sellest, tundub mulle, et kellelegi on väga kasulik levitada seisukohta, mille järgi meie kaup võib küll Venemaale, kuid mitte müügis Läände. Otsustage ise. Näiteks meie öeldi, et meie rohujuha on liiga nitraate täis ja seda ei taha keegi. Ometigi õnnestus meil müüa Hollandi-
se 573 t-nni rohujuha ja nitraadi-
probleemi ei tekkinud. Praegu on edukalt proovitud meie juustu Rootsis ja ollakse nõus ostma 1990. a. 300—600 t. Meil on väga tähtis, et suudaksime kummutada levinud müüti ja müüa oma toodangut Läände. Vabariigi põllumehed on

väga suured eksportöörid — ligi pool lihas- ja piimast läheb Nõukogude Liitu. Nüüd on saanud aeg, kus eksporti on vaja aegamööda suunata ümber Idast Läände. Loomulikult ei ole küllastunud turule kerge pääseda ja saada sealt kõrget hinda. Kuid suund peaks olema selline (kui see on meile kasulik) ja see ei tohiks olla vastuolus IME programmiga.

Kas Inglismaa ärimedele tunne- vad huvi kontaktide vastu Eesti- ga?

Jah, tunnevad küll. Kuid tuleb kohe märkida, et Inglismaa ei ole Rootsi või Soome, kus meid tun-
takse ja teatakse meie probleeme. Kuid huvi on ja toon paar näidet.

Küllastasime Austria pank CRE-DITINSTALT AWT, kus küsisime, kas nemad oleksid valmis paigutama raha Eesti majandusse. Vastus oli täiesti selge — juhul, kui leidub hea projekt, on nemad nõus osalema kahel viisil: andma laenu või osalema projekti elluviimises osanikuna. Projekti headust hindavad muidugi pangakspertid. Nii et kui kellelgi on hea idee ja vajab valuutat, andke teada.

Teiseks heaks näiteks oleks rahvusvaheline pankade konsultatsioonifirma DC GARDNER, kes tun-
dis tõsist huvi Eesti ökonomistide ja finantsistide väljaõppe korraldamise vastu. Väljaõpet on nad nõus teosama inglise valitsuse rahadega. Kuna me ise ei tegele sellise tegevusalaga, siis andsime kõik kontaktid üle Eesti Majandus-
juhtide Insituudile, kes alustas täpsustavaid läbirääkimisi.

Kas visiidi käigus külastasite ka mõnda inglise ettevõtet?

Küllastasime päris mitut ettevõtet (DOWNS FOOD, HUNTER PRODUCE LIMITED, ANGLO DUTCH MEATS LTD), kes tegelesid liha töötlemisega. Tutvustasime tootmisse-
ga ja nende seisuga inglise turul.

Kuidas võetakse inglise ette- võtetes vastu külalisi?

See on meie jaoks muidugi natuke ebaharilik. Toon näiteks külas-
tuse firmasse DOWNS FOOD. Sisenemisel kontorisse on all fuajees sekretär, kellele teatad, kust tuled ja mida soovid. Palutakse lahkelt oodata ja võetakse ühendust sel-
lega, kellele oli visiit kokku lepitud. Kinnitatakse rinda märk VISI-TOR ja vastuvõtja viib meid läbi-
rääkimiste ruumi. Tassi kohvi juures tutvustatakse firmat ja uuritakse meie probleeme. Vahepeal küsi-
takse jalgade kohta, kas jutt jätkub. Kui esialgsed jutud räägitud, palutakse külastama tsehh. Läbirääkimiste ruumis paluti võtta kää pealt kell

ja sõrmus sõrmest. Riietus, millega võisime siseneda tsehhi, oli järg-
mine: valged kummikud, valge kit-
tel, valge juuksevärk, valge kiiver (kiivrit pidi olema lihtsam pesta kui riidest mütsi). Enne tsehhi sise-
nemist oli pesuruum, kus pesti käed automaatselt avanava kraani all, kuivatati paberkäterätti, lopu-
tati käed üle lõhnava desinfitseerimis-
vahendiga. Kui üks tsehh oli vaadatud ja sisenesime teise, tegi-
me läbi järgmised operatsioonid: kummikute pesu spets. alusel, käte pesu ja kuivatamine, desinfitseeri-
mine ja kitli vahetamine. Suurim elamus oligi see, et kuivõrd nad pööravad tähelepanu sanitaar-
nõuetest kinnipidamisele. Kuid nõuded on väga ranged ja nõue-
test mitte kinnipidamine võib viia konkurentsitingimustes halbade tagajärgedeni.

Kas töötajate tööpinge on silma järgi vaadates väga kõrge?

Ei. Kõik tundub sujuvat rahuli-
kult. Meil kohati rabeldakse roh-
kem. Kuid nende efekt seisneb selles, et kõik asjad on kvaliteet-
sed ja protsessid üksipulgi arukalt paika pandud. Töötajad ei kola tsehhis ringi ja nad tegelevad ai-
nult tööga. Tööpausid ja nende kestus on täpselt ette nähtud.

Kui pikk on tööaeg ja palju saab üks tööline palka?

Töötaja pikkus oli erinev, kuid neis ettevõtetes, kus me käisime, ei ületanud töönädala pikkus 39 tundi. Näiteks DOWNS FOOD'is oli töönädala pikkus 36 tundi ja töötati 9 tundi päevas. Nende loo-
gika seisnes selles, et pikem töö-
päev võimaldab kokku hoida aega seadmete puhastamiseks.

Küsisime ka palga kohta. Näiteks saab üks väljaõppinud (seal ongi ainult väljaõppinud) konditustaja palka 500 naelsterlingit nädalas. See on meie mõistes väga soliid-
ne palk (üks odavaim duubelkas-
settmakk 40 naela, normaalne auto 5000—7000 naela jne.).

Kas töökoha leidmine on suur probleem?

Ma ei tunne seda probleemi sügavuti, kuid tööpakkumisi oli üleval paljudes kohtades, nii töös-
tuses kui ka kauplustes. Mulje jäi küll niisugune, et kes tööd teha tahtis, see seda ka sai.

Mis veel inglise firma töökorral- duses silma hakkas?

Kõigepealt muidugi see, et kõik nad tegutsevad konkurentsitingi-
mustes. Sellest saab alguse kõik ülejäänud. Teine iseärasus oli see, et suuremad firmad pööravad väga palju tähelepanu julgeolekule. Kui küllastasime Moscow Narodny

Bank'i (see on N. Liidu pank, mis tegutseb Londonis 1919. aastast), nägime, et üle tänava asuva maja katusel jalutas politseinik. Küsi-
musele, kas see on normaalne või erandlik, vastati, et tegemist on täiesti normaalse julgeolekuabi-
nõuga.

Inglismaal viibides tutvusite kindlasti ka kaubanduse korraldu- sega, olete ju endine kaubandus- juht.

Kaubandusega tutvumiseks eral-
di eesmärki ei olnud. Tutvusin kau-
bandusega vaid küllastaja poole pealt ja need muljed olid väga tugevad. Esimese ja kõige tugeva-
ma mulje sain maakauplust külas-
tades. Sõitsime koos perenaise ja tema 17aastase pojaga pühapäe-
va hommikul poodi. Külapood paistis silma puhtuse ja valgusega (kohe meenusid Väike-Maarja toi-
dupood). Toiduainete valik oli su-
permarketiga võrreldes muidugi tagasihoidlik — juustuletis oli välja pandud umbes 30 sorti juustu. Hästi on korraldatud saia müük (musta leiba ei müüda, sest pole ostjaid). Selles poes oli kolme sorti saia —
külmutatud vormisai (säilib kolm kuud ja kahe tunni jooksul muu-
tarvitamiskõlblikuks) ja kaks sorti poes valmistatavat saia — nn. pikk sai ja prantsuse sai.

Meeldiva mulje jättis ostude lõpetamine. Kui kassapidaja —
noor mees lühikestes pükstes — oli arve kokku piibitanud, võttis ta ostud, viis välja, avas meie auto pagasiruumi, paigutas ostud sinna ja tänuõnade saatel jätsime hüvas-
ti.

Kui palju õnnestus poodides ja kaubamajades ise osta?

Kogu Inglismaal viibimise aja jooksul ei teinud ma ühtegi ostu. Leidsin Londonis Harrodsi Kauba-
maja (üks kallimaid) ees takso-
väljudes tänavalt ühe penni. See oli kogu raha, mis minu käest läbi käis.

Nii et täielik valuutavaba vahe- tus. Kuidas hinnata rubla väärtust?

Jah, valuutat meil tõesti polnud. Rubla väärtust küsisime kahes pan-
gas — Creditanstalt AWT-s ja Mos-
cow Narodny Bank-is. Mõlemas hinnati rubla tegelikuks väärtuseks 10 kopikat. Läänes rubla ei hinnata ega ka tunda. Heathrow' lennuvälja rahavahetuspunktiis püüdisin vahe-
tada 30 nõukogude rubla. Amet-
nik ei mõistnud mind. Arvasin, et soovida jätab minu inglise keele hääldus, ja küsisin uuesti. Jällegi ei saanud vaene ametnik aru. Ütle-
sin siis, et tahan vahetada vene rubla. Vastus oli kiire — oh ei, mis te nüüd, vabandage.

Teil ei olnud valuutat. Kuidas Te Inglismaal ära elasite?

Täna küsimast, hästi. Elasime maal Allan Robinsoni kodus. Tema autoga läbisime Inglismaal umbes 1000 kilomeetrit. Viibisime Londonis, Brightonis ja Eastbourne'is, sõitsime rongi ja metrooga, ka Lon-
doni takso ei jäänud proovimata. Tänu pererahvale korraldati meile viiel öhtul vastuvõttu ja ühel öhtul olid külalised meie pererahval. Nii et nägime inglise elu üsna lähedalt.

Kuidas inglased elavad?

Sellele küsimusele on lihtne vastata — nad elavad hästi, meie pilgu läbi isegi väga hästi. Inglise-
d, keda me küllastasime, elasid kõik oma majas. Maja juurde kuulub reeglina suur muruplats ja garaaž. Ühel perel oli ka väike koppel tütre lemmikloosele ja poja eesli-
le. Aedades ei kasvatata kartuleid, õunu ega muid aedvilju. Selleks ei ole lihtsalt mingit vajadust, kõike võib osta poest. Muuseas kartu-
list — poes on rohkem hinnas „baby potatoes“, st. pisike kartul, mida meie seakartuliks kutsume.

Reeglina on igal täiskasvanud perekonnaliikmel auto ja seda juhi-
takse väga oskuslikult.

Inglismaa on enamasti kahe-
kolmekorruseline. Viiekorruselise maja kohta öeldakse, et suured majad tekitavad suuri sotsiaalseid
probleeme.

Simuna sööklat ja sidesõlme ha-
kati ehitama 1988. a. sügisel. Söök-
la ehitatakse individuaalprojekti

ÄÄREMAJAND PEAB EHITAMA

järgi, mille on koostanud arhitekt Mai Sein ja projekti peainsener Ülo Käver projekteamistististuidi „Tsentrsojuzprojekt“ Tallinna fi-
liaalist. Individuaalprojekt paneb ehitajale suured kohustused ja nõuab täiendavaid oskusi.

Sööklas on söögisaal kolmel tasapinnal, mis võimaldab teenin-
dada korraga mitut seltskonda. Ülemisel korrusel on 30 istekohta, kokku on istekohti saalis 75, kuid näiteks matuste puhul saab paigu-
tada ka 150 inimest. Veel on ole-
mas 20 kohaga banketisaal ja 15 kohaga baar. Peale selle on eraldi üksusena kondiitritsehh ja väike

kondiitriäri. Ülemisel korrusel on neli elutuba ja köök-söögituba, mida eraldi sissepääsu korral võib kasutada külaliste tubadena. Sise-
viimistlus on tänapäeva nõuete tasemel.

Ehitustööd kulgevad häiretega, ettenähtud ajaks ei saanud projekt-
dokumentatsiooni. Nagu kõikjal, on ka meil ehitused materjalidega halvasti varustatud, põhiliselt otsi-
me materjalid ise. Näiteks sidemaja ehitus pole üldse materjalidega kaetud.

Söökla maksumuseks on planeeritud 357 000, sidemaja 175 000

rubla. Kulude kohta ei tea veel midagi rääkida, praegu on kõik majandi kanda, kuigi projekteeri-
mise alguses lubas tarbijate koo-
peratiiv söökla kulud enda kanda võtta. Nüüd enam sellest ei räägi-
ta. Sidemaja ehitust finantseerib majand, kuid selles asuv telefoni alajaam 400 telefonile ja kaabli-
võrgud on võetud riigieelarvesse ja kulud kannab Rakvere sidesõlm.

Mõlemad objektid peavad val-
mis saama 1990. a. sügisel. Söökla ehitusel töötab neli meest, juurde on tulemas veel kaks. Sidemaja ehitusele läheb tuleval nädalal oma Sliikmeline brigaad ja paneb

katuse peale. Mehed on tublid ja tunnevad oma eriala. Loodame anda mõlemad objektid eksploatatsiooni planeeritud ajal.

Nii söökla kui sidemaja on meile hädavajalikud, nende vahele tuleb edaspidi toiduainete kauplus. 1991. a. hakkab Rakvere KEK ehi-
tama Simuna 9.kl. kooli juurdeehi-
tust (täismõõtmeline spordisaal, söökla, laod, mõni klass).

Ääremajandil tuleb ehitada, et saada tööjõudu ja seega normaalselt eksisteerida.

Simuna kolhoosi aseesimees
Juhan Rehokainen

ÕNNE JA

TERVIST!

Lugupeetud õpetajat õnnit-
leb ja soovib jõudu ning ter-
vist paljudeks päikeselisteks
aastateks Simuna rahvas.

Simuna EELK
koguduse õpetaja

Ain Eenmaa

ÕNNE JA TERVIST!

80 Leida Anton	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	6. okt.
Mary Kurss	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	24. okt.
70 Senta Lepp	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	19. okt.
Anastasia Belova	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	25. okt.
65 August Tepper	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	2. okt.
Richard Martsep	Triigi kolhoosi lukksepp	15. okt.
60 Elvira Kriel	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	19. okt.
Linda Erapart	Simuna kolhoosi põllutöölaine	26. okt.
Richard Tiiter	Simuna kolhoosi katlakütja	26. okt.
50 Ilme Sein	Väike-Maarja kolhoosi lasteaia kasvataja	2. okt.
Ene Ruubel	Väike-Maarja kolhoosi muuseumi varahoidja	19. okt.
Aivo-Rein Kriips	Väike-Maarja kolhoosi karjak	23. okt.

AMETIÜHING KOLIS
UUE MAJJA

Sirje Aaliste, Väike-Maarja ametiühingu vanemraamatupidaja:

„Maja on ilus ja esinduslik, plaanid sellega suured. Tahaks, et see poleks lihtsalt kontorihoone, vaid kultuurikeskus, kus toimuksid kontserdid ja oleksid üleval näitused.

Meie kabinetist on üsna ilus vaade — osalt parki, osalt koolile. Aga mõnes ruumis ei taha akna poole vaadata. Kõetakse korralikult ja kui päike paistab tuppa, on lausa palav.

Olin juba haige. Tafting ja seinakatteplaadid — see kõik mõjub

nii, et pea on uimane. Ükskord kaovad need mõjud muidugi ära. Taftingu peaks kiiresti maha panema, kui tahetakse novembris sisse kolida. Ruumid on heledad, valgged. Kardinad telliti „Arsist”, ei tea küll, millal need kätte saab.

Ametiühingu ajutine telefoninumber on 61 429.”

Ametiühingu senistesse ruumidesse Säde tn. 1 esimesel korrusel tuleb hambaravi- ja proteesimis-kabinet, mis hakkab teenindama eeskätt oma kolhoosi rahvast.

SIMUNA KIRIKU
SUURPÄEV

15. oktoober oli Simuna kirikus väga pidulik. Vähe on kogudusi, kus nii palju märkimisväärselt ühele päevale satub. Tähistati kiriku 770., eestikeelse piibli 250. ja kiriku oreli 100. aastapäeva ning Simuna koguduse õpetaja Ain Eenmaa 80. sünnipäeva.

Jumalateenistuse pidasid EELK

peapiiskop Kuno Pajula, Tartu praost Otto Tallinn, EELK Haljala koguduse õpetaja Esko Süvari ja EELK Simuna koguduse õpetaja Ain Eenmaa. Laulsid Pühavaimu ja Simuna koguduse koorid, oreli mängis professor Hugo Lepnurm ning oma vanaisa Ain Eenmaad viivitas tema aupäeval lapselastest viiuldajate ansambel.

„... SIIN ELAVAD
EUROOPLASED...”

Rahvusvahelise fotokonkursi „Päev Eestis” raames oli siinkandis tööks ainet kogumas prantsuse fotograaf Vincent Leloup. Lõunalaual Väike-Maarja kolhoosi baaris vastas ta mõningatele PT küsimustele.

„Kas võtsite pika tee ette ainult fotokonkursi pärast?”

„Mitte ainult. Läänes tuntakse praegu tohutut huvi Nõukogude Liidu vastu. Ajakirjanduses ilmub tihti materjale Balti asjade kohta. Tahtsin oma silmaga näha, mis Eestis toimub.”

„On Teil varem olnud kokkupuuteid Eestiga?”

„Ei.”

„Kas teate midagi eestlastest Prantsusmaal?”

„Samuti mitte.”

„Kus Te olete juba käinud?”

„Olen näinud kaht linna — Tallinna ja Rakveret. Rakveres käisin haiglas, leivakombinaadis, pangas, turul, Vallimäel (seal oli nii fihe udu, et pildistada ei saanud), siis veel Aluvere koolis, Assamallas juhtusin nägema kaklust...”

„Mida lootsite nägevat ja mida tegelikult nägite?”

„Mind üllatas see, et siin elavad eurooplased. Te olete iseloomult ja välisuselt nii meie moodi. Läänes on harjutud kõiki Nõukogude Liidu elanikke venelasteks pidama, kuigi me tegelikult ju teame, et siin elavad ka grusiinlased, armeenlased...”

Kogu teie elust kumab läbi kurbus. Majad on hallid, inimesed rõhutud olekuga, poodidest ei maksa rääkida. Ma ei saa aru sellest, et kaupluses, kus pole midagi müüa, on ometi pikad järjekorrad.”

„Kas Te oskate eestlast põgusate kontaktide iõhjal kuidagi iseloomustada?”

„Olen siin selleks liiga vähe olnud. Mul on ainult üldine mulje. Kogu halluse ja kurbuse taustal üllatab mind see, et kui satud kellegagi pikemalt rääkima, näed, kuidas inimestes põleb energia ja lootus, räägitakse kõigest, mis aastaid südamele olnud.”

„Kas tulete veel?”

„Kindlasti.”

„Aitäh intervjuu eest ja head isu.”

Vincent Leloupi saatis tööreisil ja vahendas Mati Lukas.

2. NOVEMBER ON EESTI
RAHVAKALENDRIS
HINGEDE PÄEV

„Uskuge, ei ole ometigi nii, et Toonela jõgi on piir, kust üle ei saa. Kas te ep ole siis näinud, et lapsed on oma isade ja vanaisade nägu, et minu tehtud adrakurge on pojapojal soojem pihku võtta, et minu sepahaamer on igavene, et minu tehtud õllekehas seisab õlu kõige kauem? Kas ep ole mitte mina teie kõrval, kui põimate minu raadatud põllul või lükkate range hobuse kaela, mida mina säluna õpetasin? Kas ep ole ma mitte ise seal, viimase palgikorra peal, oherdi peos, et salanaga jaoks auku puurida?”

Te ütlete, et see on kõik mälestus, mis on niisama hea, kui kord elanu vari.

Ei, kullakesed, see pole mitte nii, sest Toonela jõgi ep ole siiski mitte see viimne piir. Miks muidu peetakse siis hingedepäeva, miks muidu olen ma siin, teie juures? Olen liblikana või kärbsena, olen kasvõi mõtte varjuna. Olen minu kättega tehtus ja minu sigitatus, aga see on ju enam kui vari.”

Juhan Peegel

Ott Kool

Toimetuse: Väike-Maarja, Säde 1
Toimetaja: Ene Kesler, tel. 61 554
Fotograaf: Rannel Rikken

„Pandivere Teataja” on toimetatud ja kujundatud ENSV Toiduainetööstuse KTB reklaami- ja kujundusosakonnas, 200 102 Tallinn, Mere pst. 6

Teabeleht ilmub 1 kord kuus. Tell 4054 Tiraaž 2000 eks. Maht 1 trükipoogen. Trükkikoda „Oktoober”.